

Akinek 1315 nap adatott a rendszerváltoztatásra

Marinovich Endre
(1940, Budapest)
közgazdász, Csömörön él

Prof. dr. Marinovich Endre, Antall József egykori kabinetfőnöke sokunk számára fájó adósságot törlesztett, amikor *1315 nap* című könyvében elkészítette azoknak a kazettáknak a fiktív leiratát, amelyekre az egykori miniszterelnök 1993-ban, kölni gyógykezelésekor felmondhatta volna emlékiratait. Habár ezek a hanghordozók valójában üresen maradtak, az olvasó az utolsó fejezetig úgy érzi, a könyv lapjain keresztül a rendszerváltó miniszterelnök mondja el mindazt, amit e történelmi három és fél esztendőről az utókornak egykor közölni akart..

– *Ahogy a médiáról szóló fejezet „kazettáján elhangzik”: magánéletről soha... Mégis, egykori legközvetlenebb munkatársával beszélgetve elkerülhetetlen a kérdés: milyen főnök volt Antall József?*

– Antall József széleskörű társadalmi ismeretei lehetővé tették számára, hogy szinte minden közjogi, közigazgatási, történelmi, politikai, politológiai témához hozzá tudjon szólni. Ennek megfelelően igényes volt a számára előkészített anyagokkal kapcsolatban, de kritikai megjegyzései sem voltak bántók, inkább tanulságosak. De ha valami ostobaságot – szava járása szerint számárságot – tapasztalt, azt mindig szóvá tette. Hallatlan munkabírása fokozott teljesítményt kívánt munkatársaitól is, a napi munkaidőnek inkább a kezdete, mint a vége volt ismert. Hozzá kell tennem, hogy beosztottjainak többsége a többletterhelést vállalta, hiszen munkáját szolgálatnak tekintette.

– *Hogyan került sor az Ön kabinetfőnöki felkérésére, könnyen igent tudott mondani rá?*

– Az Antall-kormány első három negyedének értékelésekor felszínre került, hogy hiányzik a miniszterelnök mellől egy olyan hivatali részleg, amely a sokoldalúan jelentkező feladatokat rangsorolja, azokat megfelelő javaslattal ellátva a kormányfő elé terjeszti, közreműködik végrehajtásukban, és azokat ellenőrzi. Külföldi minták figyelembevételével készült egy tanulmány, amely a miniszterelnöki kabinetiroda létrehozására tett javaslatot, és többé-kevésbé megrajzolta a leendő kabinetfőnök robotképét is. Ennek alapján esett rám a választás, ami természetesen szerepet játszott több évtizedes ismeretségünk is. A felkérés rendkívüli megtiszteltetés volt számomra, ezeket az éveket a mai napig szakmai pályám csúcsának tartom.

– *A pártállam vezetői is felismerték, többek között Ilku Pál művelődésügyi miniszter,* hogy Antall József nagy hatással volt diákjaira. Egykori tanítványaként milyen emlékei vannak a tanár úrról?*

– A mi korosztályunk (a II. világháború előtt születettek, de tanulmányaikat már a háború után megkezdők) tanárai általában idősebb emberek voltak, hatalmas szakmai tudásuk azonban nem volt szinkronban a diákokkal szembeni magatartásukkal. Ebben a helyzetben szinte robbanást jelentett a tizenhat éves kamaszok között megjelenő huszonnégy éves, jó megjelenésű, megnyerő természetű, szóhasználatában hozzánk hasonló fiatalember, akinek szakmai tudása messze túlmutatott a papírízű tankönyveken. Nem csoda, hogy sokan rajongói lettünk.

– *Ez a korábbi ismeretség, egykori tanár–diák viszony mennyire mélyült barátsággá? Hogyan tudták kezelni ezt a viszonyt a munkakapcsolatban?*

– Az 1958-as érettséginktől harminc éven keresztül változó intenzitással tartottuk a kapcsolatot, amibe belefértek a többórás beszélgetések és a hónapokig tartó szünetek is. Amikor nyilvánvalóvá vált, hogy főnök-beosztotti viszony alakul ki közöttünk, már az első beszélgetésünkben nyilvánvalóvá tettük, hogy ez egy olyan új helyzet, amit még nem próbáltunk, éppen ezért vannak buktatók is. Utólag bátran állíthatom, hogy a korábbi baráti kapcsolat nem ment a munka rovására, hiszen az őszinteség, akár a nyersen megfogalmazott vélemény is segítette a problémák feltárását. Ehhez természetesen szükséges volt az egymás iránti feltétlen bizalom.

– *Miniszterelnökként, főként az ellenzék sorából sokszor támadták modora miatt, amivel – úgy vélték – nem tudta megszólítani a tömegeket.*

– Antall Józsefet sokkal jobban és többet támadták belföldön mind az ellenzék, mind a média részéről, mint külföldön. Egy-egy sikeres

külföldi tárgyalása után méltán várhatta volna a hazai elismerést, de ez elmaradt, az eredményes nemzetközi szereplést itthoni fanyalgás követte. Ezt talán még nehezebben viselte el, mint az ellenzéki politikusok támadásait. De nemcsak az ellenzékkel csatározott – sokszor számára érthető okból –, hanem küzdelmet folytatott a koalíciós partnereivel és saját pártellenzékével is. Gondoljunk csak a Torgyán Józseffel vagy Csurka Istvánnal folytatott harcokra. Szót kell ejteni arról a csalódásról is, ami Göncz Árpád magatartásában érte, különös tekintettel arra, hogy őt Antall javasolta köztársasági elnöknek.

– *A IX. fejezetben részletesen elemzi Antall József Torgyánnal való viszonyát; adódik a kérdés: miért csatlakozott a teljesen új MDF-hez ahelyett, hogy édesapja nyomdokain újraalapította volna a nagy múltú Független Kisgazdapártot?*

– Antall József felmérte, hogy a múlt század nyolcvanas éveiben egészen más a helyzet, mint az a második világháború utáni időszakban, a Kisgazdapárt fénykorában volt. Megkereste akkoriban Antallt a Kisgazdapárt és a Kereszténydemokrata Néppárt vezetése is, ő azonban nem egy rétegpártban, hanem a német CDU-hoz hasonló néppártban látta a jövőt.

– *A végletekig korrekt politizálás letéteményeként gyakran állíthatta Önöket látszólag megoldhatatlan helyzetek elé, például amikor párhuzamosan kellett fogadniuk a holland és a szovjet küldöttséget úgy, hogy ne vegyék észre a másik jelenlétét. Hogyan sikerült megoldani ezeket a feladatokat?*

– Az említett holland–orosz, egy időben zajló kormányfői–elnöki látogatás megszervezését lehetővé tette a rendkívül képzett és kreatív munkatársi gárda, amit gyakran a miniszterelnök maga is segített ötleteivel. Ennél azért lényegesen nehezebb feladatok is adódtak, például az elmondandó beszédek teljes tartalmi megváltoztatása az utolsó pillanatokban, vagy nehéznek ígérkező külföldi politikai partnerek

* Tóth Eszter Zsófia: *Ceruzavonások Antall József arcélehez*, 41. Budapest, Veritas, 2018.

Amerika. A fűtő

rokonszenvének megnyerése különféle gesztusokkal.

– Többször idéz fel a könyvben beszélgetéseket – többek között – Kohl kancellárral, amelyek négyszemközt zajlottak. Hogyan jutottak az elhangzottak a kabinetfőnök tudomására?

– A politikai szóhasználatban négyszemköztinek nevezett beszélgetéseknek is gyakran vannak szem- és fültanúi. Hiszen kell, hogy valaki írásban rögzítse az ott elhangzottakat, és ez nem éppen miniszterelnöki vagy kancellári feladat. A Kohl kancellárral folytatott

beszélgetések egy része is ilyen volt. Ugyanakkor a valóban csak négyszemközt lezajló beszélgetések lényegéről Antall tájékoztatta munkatársait.

– Honnan kapta Professor Úr az indíttatást e könyv megírásához?

– A Sors ajándéka, hogy volt az életemben néhány év, amikor naponta több órát Antall Józseffel töltöttem. (Felesége, Klára asszony szerint akkortájt többet volt velem, mint a családjával). Úgy éreztem, hogy az így szerzett benyomások, információk olyanok, amelyek nemcsak rám tartoznak, hanem meg kell azokat ismertetnem Antall barátaival, tisztelőivel, de ellenfeleivel is.

– A kötet olvasói, kis túlzással, egy új Antall Józsefet ismerhetnek meg. Mi volt az oka, hogy nem nyílt meg jobban a választók irányába? Úgy talán jobban el tudták volna fogadni a rendszerváltás keserű piruláit.

– Antall József politikai példaképei a 20. század olyan meghatározó politikusai voltak, mint Adenauer, Churchill, de Gaulle. Az ő kapcsolatuk a tömegtájékoztatással koruknak megfelelő volt. Az évszázad utolsó évtizedében azonban már mások voltak az elvárások a politikusokkal szemben, mint korábban. A politikai színtér egyfajta show-vá, látványossággá vált. Ezt a változást Antall nehezen követte, ezért történt meg az, hogy szűkebb körben mindig megnyerő volt, a szélesebb nyilvánosság viszont merevnek tekintette. Nem beszélve arról, hogy a többségében vele nem rokonszenvező médiamunkások bőven tettek is annak érdekében, hogy róla ez a kép alakuljon ki.

Kopácsy Gergely

Kopácsy Gergely
(1980, Budapest) tanár,
közigazgatási szakember